

Entomologernas naturvårdsdeklaration

*Entomologi och naturvård hör ihop! I takt med den stigande insikten om landskapets utarmning och hoten mot den lägre faunan har engagemanget för naturvårdsfrågorna ökat bland Sveriges entomologer. 1980-talet har på många sätt varit den entomologiska naturvårdens årtionde. Naturvårdsfrågor har dominerat nordiska och svenska entomologmöten. Entomologiska lokalföreningar har etablerat samarbete med naturvårdsmyndigheter och entomologer har praktiskt engagerat sig i ornitologernas skogsgrupper tillsammans med botanister. Entomologiska inventeringsprojekt av skyddsvärda områden har startats och genomförts, och kurser i faunavård och inventeringsmetodik har hållits osv. Det har framstått som nödvändigt att klargöra våra ställningstaganden och mål för skyddet av den lägre faunan. Inom Sveriges Entomologiska Förening har därför **entomologernas naturvårdsdeklaration** utarbetats och nedanstående förslag fastställdes i december 1991. Arbetet har genomförts med ett brett och djupt engagemang av lokalföreningar och medlemmar.*

Bakgrund

Insekter har ofta ett högt specialiserat levnads-sätt. Många insektsarter är därför mycket goda indikatorer på tillståndet i den natur där de lever. Förändringar i deras förekomst kan alltså ge information om förändringar i ett helt ekosystem.

Insekterna är även genom sin artrikedom och sin ofta höga numerär en synnerligen viktig faktor i ekosystemen som sådana, tex som pollinatörer, nedbrytare, predatorer och proteinkällor. De har därför en genomgripande betydelse för praktiskt taget alla terrestra och limniska ekosystems struktur och funktion.

Pågående utarmning och fragmentering av olika biotoper slår emellertid hårt mot delar av den lägre faunan. Vi har många exempel på hur felaktig markanvändning och exploatering dels hotat eller utrotat populationer av känsliga arter eller artgrupper, och dels drastiskt minskat numerären av vanliga arter — viktiga länkar i näringskedjor, pollinering, nedbrytning etc i den lokala miljön. Största hotet mot vår lägre fauna är utan tvekan det intensivt bedrivna storskaliga jord- och skogsbruket.

Kunskapen om insekternas synnerligen viktiga roll i naturen är idag god, liksom vetenskapen om många insektsarters sårbarhet vid miljöförändringar. Insekternas artrikedom innebär emellertid att många arter ännu ej undersökts, varför man kan vänta sig att i framtiden hitta ytterligare

viktiga kopplingar och adaptationer. Här finns ett stort behov av undersökningar. För att kunna göra någorlunda riktiga bedömningar av olika arters skyddsbehov är det av avgörande betydelse att ha god kunskap om hur de lever och var de lever. Deras utbredning, och inte minst förändringar i denna utbredning, behöver fortlöpande utforskas.

Entomologins naturvårdskrav

- Grundsynen skall vara att varje art har ett värde och rätt att existera. Denna grundsyn

Alla är överens om att Sverige har för lite naturskog skyddad. På bilden fjällnära skog vid Vedungsfjällen, Dalarna. Foto: Rolf Lundqvist.

Döda träd är livsnödvändigt för många hotade insektsarter. Att döda träd var och är vanligt i en skog som får sköta sig själv visar denna bild som är tagen mellan Skardsfjället och Mellanfjället i Dalarna. Skogen trombfälldes 1973 och har nu skyddats som reservat. Foto: Rolf Lundquist.

måste vägas in i all samhälls- och framtidsplanering.

- Alla insekter och övriga ryggradslösa djur i Sverige skall beredas möjligheter att långsiktigt kunna fortleva i livskraftiga bestånd inom sina naturliga utbredningsområden. Detta skall ske genom att reell hänsyn tas till den lägre faunan vid varje ingrepp i naturen.
- Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden p.g.a framför allt jord- och skogsbruk måste upphöra. Ett rikstäckande varierat och mångfacetterat landskap måste bibehållas och utvecklas till gagn för bla den lägre faunans mångfald.
- Dagens storskaliga och stordriftsinriktade skogsbruksmetoder behöver kompletteras med ett mer småskaligt och biotopanpassat skogsbruk. Bruket av främmande trädslag liksom användningen av klonat material måste nedbringas till ett minimum. I stället skall ståndortstroget och varierat material användas

för att säkra den genetiska kontinuiteten i den svenska skogen.

- Försurningen och det ökande kvävenedfallet hotar att slå ut en stor del av det svenska landskapets biologiska mångfald. Arbetet med att minska dessa belastningar måste därför få högsta prioritet på det nationella och internationella planet.
- Möjligheterna att bevara biotoper och områden som hyser utrotningshotade eller sårbara arter måste utökas. Länsstyrelser och kommuner behöver avsätta ökade anslag för att kunna inrätta lämpliga reservat och för att kunna stödja naturvårdsinriktad entomologi.
- Skogsvårdslagen, ädellövskogslagen och lagen om skötsel av jordbruksmark måste revideras så att naturvårdshänsyn blir obligatoriskt vid varje ingrepp som påtagligt kan tänkas påverka den lägre faunan..
- Naturvårdslagen måste få en starkare karaktär av tvingande slag så att naturvårdande myn-

digheter med större tyngd kan avstyrka olika exploateringsföretag.

- Naturresurslagen behöver formuleras om så att den kan verka självständigt och inte enbart som en sk paraplylag.
- Naturvårdens ställning inom den kommunala förvaltningen behöver på många håll stärkas betydligt.
- Inom skola, naturvård etc måste entomologin befrämjas för att säkerställa en fortsatt bred kunskapsbasis.
- Innan ett ingrepp i ett naturområde sker skall samråd med naturvårdande myndighet och entomologiskt kunnig organisation äga rum för att bedöma vilka entomologiska värden som kan tänkas ta skada. Större exploateringar skall föregås av åtminstone översiktliga inventeringar, utförda av fackkunnigt folk. I miljökonsekvensbeskrivningar skall även effekterna på den lägre faunan belysas.
- Dikningar av våtmarker och skogsmarker i södra och mellersta Sverige kan inte accepteras. Våtmarker som redan dikats ut och som haft eller fortfarande har naturvärden bör restaureras.
- Jordbrukspolitiken måste ändras så att lantbrukarna kan beredas möjlighet att bedriva olika former av mer intensivt jordbruk.
- Användningen av kemiska bekämpningsmedel i jordbruk, trädgårdsskötsel etc måste ytterli-

gare begränsas. Alternativa bruksformer och användning av alternativa bekämpningsfria zoner runt kanterna på åkrar bör införas generellt.

Entomologin måste stimuleras

Entomologisk verksamhet skall ge ny och ökad kunskap om insekternas taxonomi, levnadssätt, utbredning och ekologiska betydelse samt leda till en ökad förståelse för den lägre faunan. De aktiva amatörentomologerna har en mycket stor betydelse för detta entomologiska kunskapsuppbyggande. För att nå ett bra resultat måste dessa samarbeta med varandra, med fackentomologer och med myndigheter och organisationer.

Flertalet svenska fack- och amatörentomologer är anslutna till de lokala entomologiska föreningarna. Dessa måste stimulera nybörjarna till fortsatta studier av insekter, och redan aktiva entomologer till att bredda och fördjupa sin verksamhet.

I arbetet för att förbättra naturvårdens möjligheter och resurser är det viktigt och naturligt att myndigheter, organisationer och föreningar ökar sitt samarbete. Alla har här ett stort ansvar för att stimulera entomologisk verksamhet och härigenom kunna bidra till bättre förståelse i naturvårdsfrågor — en förutsättning för att kunna bibehålla en levande natur.

Sveriges Entomologiska Förenings markägardiplom

På det första svenska entomologmötet i Uppsala 1989 väckte Ingvar Svensson i Österslöv förslaget att SEF skulle instifta ett naturvårdsdiplom att utdelas till markägare som visat särskild naturvårdshänsyn till insektsfaunan. Årsstämman antog förslaget med acklamation och nu föreligger diplomt utarbetat av Agneta Arnesson-Westerdahl. Diplomet, ett eller flera, kommer att utdelas första gången vid årsstämman i Vindeln 1992. Förslag på mottagare av diplomt skall inlämnas till SEF:s styrelse senast den 31 maj i år. Förslaget skall åtföljas av tydlig motivering. Välkomna med era förslag, lokalföreningar och enskilda medlemmar! Låt oss visa vår uppskattning till förtjänta markägare och ge dem ett diplom att hänga i stugan - dem själva till stolthet och glädje och deras markers invånare till uppmärksamhet och skydd även i kommande generationer!

Ingemar Struwe (sekreterare SEF), Noréusgatan 1 D, 633 56 Eskilstuna